

Opening Academisch Jaar 2021

Joke van Saane

Mevrouw de minister, geachte aanwezigen,

Ik heet u allen graag welkom, hier aanwezig in de Pieterskerk, en allen die via de livestream met ons verbonden zijn. Met groot genoegen ontvangt de Universiteit voor Humanistiek vandaag haar studenten en studentbestuurders, medewerkers, hoogleraren, emeriti, leden van de Raad van Toezicht, relaties en andere gasten om met elkaar het academisch jaar 2021-2022 te openen.

Vereerd zijn wij met uw aanwezigheid vandaag, mevrouw Ingrid van Engelshoven, demissionair minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Ook mevrouw Mardjan Seighali, voorzitter van het Humanistisch Verbond, heet ik in het bijzonder welkom. We kijken uit naar u beider bijdragen vandaag, evenals naar de bijdragen van Kors Visscher en Huib Pruyboom, respectievelijk onderzoeker en student aan de UvH.

Het zal u niet ontgaan zijn: buiten wordt actie gevoerd, de 'ware opening van het academisch jaar' vindt plaats buiten deze kerkmuren, preciezer tussen deze kerk en de UvH. De landelijke groep WO-in-actie strijdt al jaren tegen wat zij de onderfinanciering van het hoger onderwijs noemen; ze komen in actie tegen misstanden in het hoger onderwijs als te hoge werkdruk, ongezonde competitie en overvolle collegezalen. De actievoerders zijn (landelijke) collega's van ons, werkzaam binnen onze eigen en binnen andere universiteiten; we hebben veel begrip voor hun grieven. Wat mij betreft echter hebben wij hier binnen deze muren toch wel een thema aan de orde dat kan concurreren met het thema van buiten: we maken vandaag even pas op de plaats om na te denken over waarom we een universiteit zijn, wat de waarde van wetenschap is, in het bijzonder binnen een universiteit als de onze.

Het protest buiten staat uiteraard niet op zichzelf, al langer wordt er gesproken over kaalslag in het hoger onderwijs, en over erosie van met name de geesteswetenschappen. Als UvH staan wij middenin deze dynamiek en discussies, ook wij -en daarmee vertel ik de minister én de collega's niets nieuws- komen structureel middelen tekort, ook wij hebben moeite om het belang van geesteswetenschappen te onderstrepen, ook wij moeten online onderwijs ontwikkelen (ook als het bijvoorbeeld om het vak existentiële gespreksvaardigheden gaat, of om vakken waar studenten geoefend worden in participatie en democratisering of waar indringende medisch-ethische afwegingen worden geleerd). Dat legt veel druk op de universiteit. Ik durf echter ook te stellen dat het de UvH lukt om de focus te houden op waar het echt over gaat: de ontwikkeling van jonge mensen tot kritische, reflectieve en actieve deelnemers aan de samenleving, het verleggen van grenzen en perspectieven, het stellen van ongemakkelijke vragen, het streven naar een zinvolle en humane samenleving voor alle mensen. Dat laatste is immers de missie van deze universiteit. Wetenschap heeft uiteraard grote schoonheid in zichzelf; aan de UvH is de impact van de wetenschap voor de samenleving echter altijd van even grote waarde, niet alleen omdat het nu moet, maar omdat het er voor ons altijd al bij gehoord heeft. In de bijdragen van Kors Visscher en Huib Pruyboom zult u daar iets van horen, hoe we dat dan doen en wat dat dan betekent, en ook dat dat soms idealen zijn die lastig blijken in de praktijk. En toch, daar staan wij voor, temidden van de dynamiek in wetenschap en hoger onderwijs; altijd weer geïnspireerd door het humanisme, dat uitnodigt om mensen serieus te nemen als individu, hen eigen keuzes te laten maken, en dat oproept de ander te ontmoeten zonder oordeel vooraf, om samen te floreren.

De landelijke beweging Erkennen en Waarderen (voor de echte UvH fans: daar hebben we vorig jaar onze OAJ aan gewijd) is onze universiteit dan ook op het lijf geschreven. Wetenschap is zoveel meer dan in precies de juiste tijdschriften in precies de juiste hoeveelheden publiceren, vaak alleen maar mogelijk door onderzoeksresultaten eindeloos te recyclen en in stukjes te knippen. Wij zien het belang van samenwerking met organisaties in de samenleving, en met allerhande maatschappelijke partners. Kennis die binnen de universiteit wordt gegenereerd kan zo verbonden en versterkt worden door kennis die buiten de universiteit gevonden wordt. Wetenschappers moeten de kans krijgen om verschillende profielen binnen deze brede wetenschapsopvatting te ontwikkelen, zonder overvraagd te worden en aan ongezonde werkdruk ten onder te gaan. Aan een universiteit als de onze zijn het ook altijd weer de studenten die voor dat laatste een sterke tegenmacht vormen. Studenten weten feilloos wat wel en niet van waarde is, waar ze verder mee komen en hoe ze hun perspectieven kunnen ontwikkelen en doen schuiven, zodat ze na hun studie als volwaardige en volwassen burgers kunnen participeren en hun aandeel kunnen leveren. Die ontwikkelingsgang van studenten maakt altijd weer nederig als bestuur, daar gaat immers uiteindelijk om. Die ontwikkelingsgang van studenten raakt ons ook, het nodigt uit om ook de eigen perspectieven en wereldbeschouwingen steeds opnieuw te bevragen en te vergroten. In deze samenhang tussen ontwikkeling, kritische reflectie, samenwerking en bijdragen aan de samenleving zien wij de waarde van wetenschap, en het bestaansrecht van deze universiteit.

We zijn ongelooflijk gelukkig met de mogelijkheid om het jaar te starten met fysiek onderwijs, met live ontmoetingen met collega's. Academisch onderwijs is zoveel meer dan brokjes kennis bij studenten laten landen, studenten en docenten zijn zoveel meer dan een hoofd in een scherm. We hebben het nodig om elkaar te ontmoeten, en ervaringen op allerlei niveaus te kunnen uitwisselen. We zijn dankbaar dat het hoger onderwijs deze kans krijgt, en wij van onze kant zullen er alles aan doen om ons te houden aan de voorwaarden daarvoor.

We zullen intussen best wel eens verkeerde keuzes maken. Het is immers frappant hoe paradoxaal de behoeften soms lijken te zijn na de corona-crisis. De mogelijkheid om te werken in de persoonlijke omgeving is goed bevallen, flexibele opties lijken eveneens heel wat voordelen te hebben. Tegelijk is daar die behoefte aan verbondenheid en gezamenlijkheid. We zullen hier met elkaar een balans moeten vinden, en niet alle keuzes daarin zullen voor iedereen optimaal zijn. Ik wil aan het begin van dit jaar dan ook oproepen om af en toe over onze eigen schaduw heen te stappen. We leven in een samenleving waarin de eigen ervaring de doorslag lijkt te geven. Oubers vertellen je graag wat zij zelf het lekkerst vinden, schoenverkopers zijn ook niet te beroerd om te vertellen wat zij zelf zouden kiezen en publieke figuren laten ons delen in hoe zij zelf nu hun baan ervaren en welke droom ze nog hebben voor hun leven. Het eigen ik staat hoog op de lijst, ik denk dat de universiteit en ook de samenleving, baat kunnen hebben bij iets minder van dat eigen ik, en iets meer van de ander en het andere. Van wat we nog niet weten, en wie we nog niet kennen. Van wat goed is voor het geheel, en misschien iets minder goed voor ons eigen leventje. Van humanisme dat niet alleen de eigen ontwikkeling en keuzevrijheid onderstreept, maar ook oefent in het afzien van jezelf en je openstellen voor de ander.

We staan aan het begin van een spannend jaar. De nieuwe master Burgerschap en Kwaliteit van Samenleven is gestart, nieuwe studenten, nieuwe vakken. We maken kennis met nieuwe collega's die mooie onderzoeksprojecten gaan uitvoeren. Het nieuwe strategische plan voor de komende jaren is bijna klaar. Gaat het ons lukken om alle plannen te vertalen in haalbare en betaalbare doelen? Daar hebben we elkaar voor nodig, en open ogen en oren naar de wereld om ons heen.

Mij staat ook dit jaar een universiteit voor ogen die mensen –studenten, medewerkers en de samenleving om ons heen- stimuleert tot een volwassen en niet angstige levenshouding, waarin

ruimte is voor verantwoordelijkheid en sensitiviteit. Ruimte voor rationaliteit en gevoel; symbolisch weergegeven in deze keten. Ik roep op om vanuit eensgezindheid en verbondenheid het beste van jezelf te geven en te vragen. Vanuit een inclusieve attitude, door jezelf én de ander te accepteren en door goede relaties met elkaar te onderhouden, door zelf betekenis en zin aan je leven te geven, en door een zekere autonomie te behouden: dat biedt een onbeschrijflijk potentieel, voor ons als mens en voor ons al Universiteit voor Humanistiek.

Laten we zo beginnen en verdergaan, laten we iets goeds aanpakken en laten we dat goed doen, en daarmee een inspiratie zijn in de samenleving en in de academische wereld. Om de Universiteit voor Humanistiek kan niemand heen.

Ik dank u.